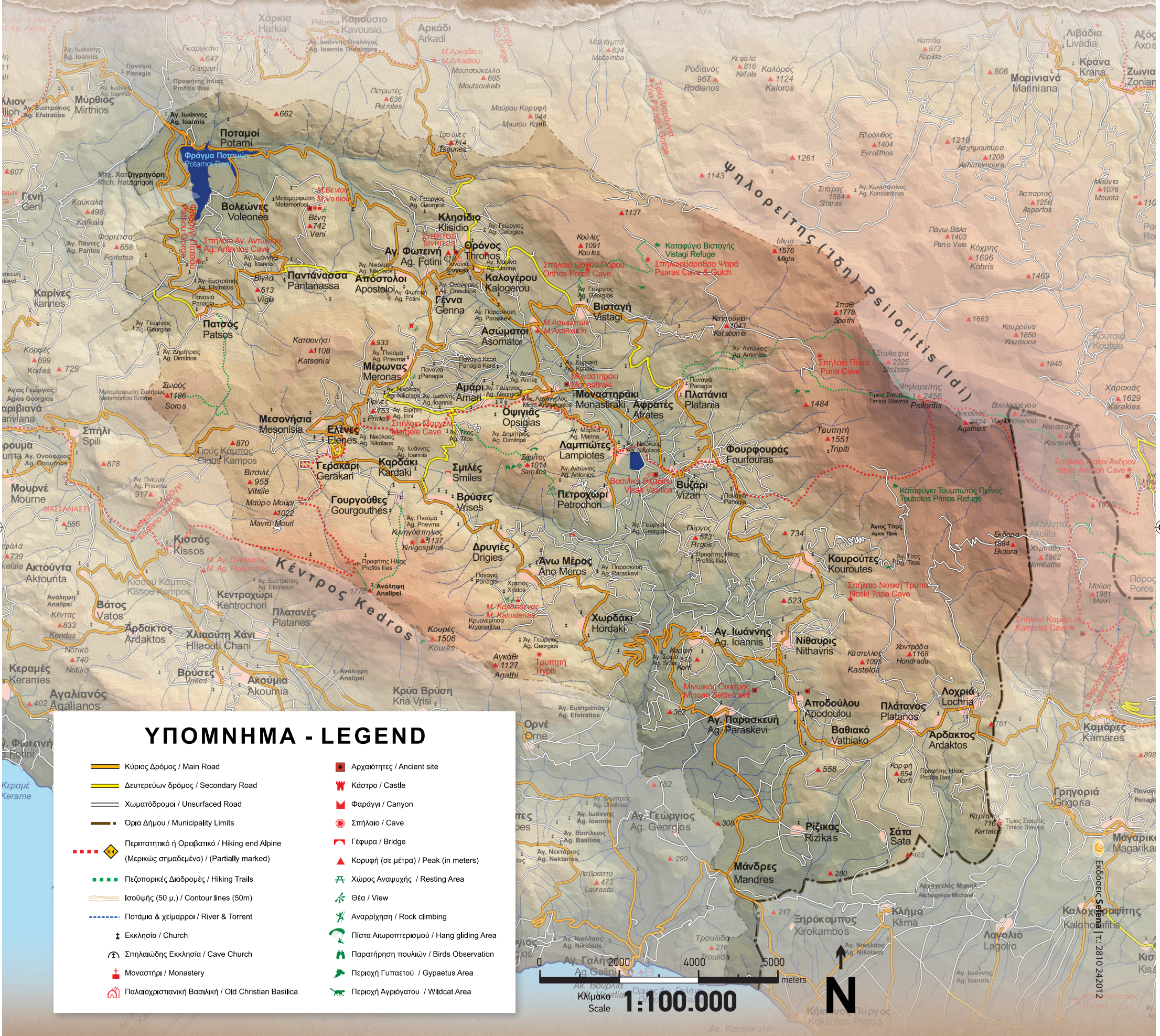

ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΜΝΗΜΕΣ Byzantine memories

ΔΗΜΟΣ ΑΜΑΡΙΟΥ | MUNICIPALITY OF AMARI
Αγία Φωτεινή Αμαρίου - Ρέθυμνο - Κρήτη
Aghia Fotini Amari - Rethymno - Crete
T. +30 28333 40201- Fax. +30 28330 22104
www.amariguide.gr | info@amari.gov.gr

Η Ορθόδοξη παράδοση στο Αμάρι

Η περιοχή Αμαρίου διαθέτει μια μακραιώνη θρησκευτική παράδοση. Έγγραφα που αναφέρονται στην Επισκοπή της Συβρίτου, μαρτυρούν την ύπαρξη Επισκόπων ήδη από την Παλαιохριστιανική περίοδο στην αρχαία πόλη της Συβρίτου που βρισκόταν στην περιοχή του σημερινού οικισμού Θρόνος. Σημαντικές αναφορές για την επισκοπή υπάρχουν στο έγγραφο «Συνοδικό της Συβρίτου». Η περίοδος της Αραβοκρατίας δημιούργησε σημαντικά προβλήματα στις θρησκευτικές ελευθερίες των κρητικών.

Κατά την περίοδο της Ενετοκρατίας ιδρύονται πολλά μοναστήρια στην Κρήτη που την περίοδο της Κρητικής Αναγέννησης υπήρξαν κέντρα γραμμάτων και τεχνών. Μια περίοδος κατά τη δύσκολη περίοδο της Τουρκοκρατίας τα περισσότερα από τα μοναστήρια αποτέλεσαν κέντρα ελευθερίας και έγιναν οι θεματοφύλακες της ορθοδοξίας και του ελληνικού πολιτισμού.

Orthodox tradition in Amari

The Diocese of Syvritos, as confirmed by documents, had Bishops as early as the Early Christian Period, at the site of the ancient city, present-day Amari Throne [Thronos Amariou]. Reference to the diocese is also made in the document entitled 'Synodiko Syvritou'. The period of Arab rule was harmful for these specific dioceses, as it created important problems to religious freedom of Cretan people.

However, during Venetian rule many monasteries were established in Crete, that during Cretan Renaissance, used to be culture and arts center. When the Ottomans occupied the island, that was a difficult period for Cretans, the majority of monasteries became liberty centers and also the depositaries of Orthodoxy and Greek civilisation.

Το έργο «Σήμανση και Πληροφοριακό Υλικό Δήμου Αμαρίου» είναι ενταγμένο στον Άξονα Προτεραιότητας 7 «Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής στην Περιφέρεια Κρήτης» με Κ.Θ.Π. 61 «Ολοκληρωμένα Σχέδια για την Αστική και Αγροτική Αναγέννηση» στο πλαίσιο του προγράμματος «Ολοκληρωμένα Σχέδια Ανάπτυξης Περιοχών Υπαίθρου (ΟΣΑΠΥ) Δήμου Αμαρίου» του Ε.Π. Κρήτης και Νήσων Αιγαίου 2007-2013. Το έργο συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ).

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η αρχιτεκτονική, η διακόσμηση και η ζωγραφική, των εκκλησιών και των μοναστηριών, αντανακλούν τις ιδιαίτερότητες της κάθε περιοχής και της κάθε περιόδου. Έτσι και στην περιοχή του Αμαρίου εκτός από τα μοναστήρια, συναντούμε και πλήθος από ναούς, με εξαιρετικό τοιχογραφικό διάκοσμο, έκφραση της εξέλιξης και των τάσεων της βυζαντινής κρητικής ζωγραφικής. Η αξία τους δεν σχετίζεται μόνο με το μεγάλο αριθμό τους συγκριτικά με άλλες περιοχές, αλλά κυρίως με την αρχιτεκτονική, το διάκοσμο και την καλλιτεχνική τους έκφραση.

Ο πλούτος και το υψηλό επίπεδο τέχνης επηρεασμένο από τη Βυζαντινή περίοδο με τοπικές αρχιτεκτονικές, αποτυπώνεται σε πολλές παραστάσεις ναών με τις αγιογραφίες και τα περίτεχνα ξυλόγλυπτα τέμπλα τους, κατά τρόπο εντυπωσιακό που μαρτυρούν πέρα από την ιστορική διαδρομή και τη μεγάλη ευσέβεια των κατοίκων.

Πολλές από τις εκκλησίες αυτές χαρακτηρίζονται κυρίως από την ύπαρξη σημαντικών τοιχογραφιών της Κρητικής Σχολής της Αγιογραφίας, σημαντικό είδος θρησκευτικής εικονογραφίας που αναπτύχθηκε την περίοδο της βενετοκρατίας στο νησί.

1. Μονή Ασωμάτων

Μέσα στην καταπράσινη κοιλάδα του Αμαρίου βρίσκεται η Μονή των Ασωμάτων η οποία είναι αφιερωμένη στη Σύναξη των Αγγέλων. Κτίστηκε κατά τη Β' βυζαντινή περίοδο και είναι φρουριακού τύπου. Στα τέλη του 18^{ου} αιώνα αποτέλεσε τη βάση του επισκόπου Λάμπης. Αρχικά το καθολικό της ήταν μονόχωρος καμαροσκέπαστος ναός που όμως, μέσα στον 20^ο αι., μετατράπηκε στον τύπο ελεύθερου σταυρού με τρούλο. Το αρχικό κτίριο ήταν χτισμένο στη θέση προγενέστερου ναού του 14^{ου} αι., που και αυτός με τη σειρά του χτίστηκε στη θέση ναού του 10^{ου} αι.

Η τοιχοποιία του ναού είναι από λαξευτούς λίθους και πλίνθους και εντός του αξίζει να δει κανείς τις εικόνες της Αγίας Τριάδας (1619) και των Ταξιαρχών, έργα του ηγούμενου Μανασσή. Τα υπόλοιπα κτίσματα της μονής, χρονολογούνται στον 17^ο αι. Κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας η μονή καταστράφηκε αρκετές φορές. Μέσα στον 20^ο αι. λειτούργησε ως Γεωργική Σχολή με αποτέλεσμα να αλλοιωθεί ο αρχικός χαρακτήρας κάποιων κτισμάτων, στα οποία πρόσφατα γίνονται εργασίες ανακαίνισης.

2. Μονή Καλόειδαινας

Η κατεστραμμένη σήμερα Μονή Καλόειδαινας βρίσκεται στο Άνω Μέρος, σε ένα καταπράσινο τοπίο με πλατάνια και πηγές, με υπέροχη θέα στον Φουρφουρά. Η μονή ιδρύθηκε πιθανότατα κατά τον 13^ο ή 14^ο αι. Συνέχισε να λειτουργεί κατά την Τουρκοκρατία αλλά καταστράφηκε μετά την επανάσταση του 1821. Πριν λίγα χρόνια έγινε η αναστήλωση του ναού στον οποίο διατηρούνται ίχνη από την αρχική εικονογράφισή του.

3. Πρωτοβυζαντινή Βασιλική Βιζαρίου

Ένα χιλιόμετρο ανατολικά από το χωριό Βιζάρι Αμαρίου, στο χώρο όπου άκμασε αξιόλογη πόλη κατά τα τελευταία Ρωμαϊκά χρόνια, ανασκάφηκε σπουδαία πρωτοβυζαντινή Βασιλική του 3^{ου} μ.Χ. αιώνα. Η βασιλική είναι τρίκλιτη με νάρθηκα, και τα πλάγια της κλίτη καταλήγουν σε αψίδες. Το ιερό της χωρίζεται από το μεσαίο κλίτος με χαμηλό χωρίσμα με μικρούς κίονες. Πολλά από τα αρχιτεκτονικά της μέλη ήταν παλαιότερα τμήματα προχριστιανικού ναού. Η Βασιλική του Βιζαρίου ήταν σπουδαίο κέντρο λατρείας κατά τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες και αποτέλεσε έδρα της επισκοπής Συβρίτου. Η παράδοση αναφέρει πως ήταν αφιερωμένη στην Παναγία και τους Αγίους Βλάσιο και Θεόδωρο. Καταστράφηκε κατά τις αρχές του 9^{ου} αι. από τους Σαρακηνούς.

4. Άγιος Αντώνιος (Πατσός)

Ο ναός βρίσκεται χτισμένος μέσα σε βράχο, εντός του καταπράσινου φαραγγιού του Αγίου Αντωνίου. Είναι πολύ εύκολη η πρόσβαση σε αυτόν καθώς υπάρχει καλά διαμορφωμένο μονοπάτι που απαιτεί σύντομη πεζοπορία. Ο πολύ ιδιαίτερος αυτός ναός φέρει πλήθος από φορητές εικόνες και κυρίως από μάματα κάθε είδους.

5. Ναός Θεοτόκου (Πατσός)

Ο ναός είναι αφιερωμένος στη Γέννηση της Θεοτόκου. Αν και σήμερα είναι ερειπωμένος, διασώζονται οι τοιχοποιίες του. Ο ναός χτίστηκε σε δύο φάσεις: Η πρώτη χρονολογείται στον 11^ο ή 12^ο αι. και η εκτεταμένη ανακατασκευή του στον 14^ο αι. Είχε πολλές τοιχογραφίες του 14^{ου} αι., αρκετές από τις οποίες έχουν μεταφερθεί στο Μουσείο της Αγίας Αικατερίνης στο Ηράκλειο, με ενδιαφέρουσα τεχνολογία που παραπέμπει στην Μακεδονική σχολή.

6. Ναός Αγίας Τριάδας & Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου (Παντάνασσα)

Δίκλιτος ναός που, σύμφωνα με την εγχάρκτη επιγραφή, οικοδομήθηκε το 1645 από τον Ιερωμένο Μανώλη Βλαστό. Ιδιαίτερες είναι οι πόρτες γοθικού ρυθμού αλλά και ο θολωτός τάφος που σύμφωνα με τον Γεωργία έφερε επιγραφή με το έτος 1594.

7. Ναός Σωτήρος Χριστού (Βένη)

Στο βόρειο τμήμα της κοιλάδας του Αμαρίου, δεσπόζει το Βένη, ένα φυσικό οχυρό ύψωμα στο οποίο βρίσκεται η ερειπωμένη σήμερα εκκλησία του Σωτήρος Χριστού.

8. Βασιλική Συβρίτου (Θρόνος)

Τα ερείπια αυτής της παλαιοχριστιανικής βασιλικής ανακαλύφθηκαν το 1983. Πρόκειται για έναν τρίκλιτο ξυλόστοχο, με νάρθηκα, ναό που χωρίζεται σε τρία τμήματα. Το νότιο κλίτος είναι του 6^{ου} αι. και το ανατολικό του 14^{ου} αι. Επίσης στο εσωτερικό του ναού διασώζονται τμήματα από ψηφιδωτά δάπεδα.

9. Κοίμηση της Θεοτόκου (Θρόνος)

Μονόχωρος κεραμοσκέπαστος ναός του 14^{ου} αιώνα, χτισμένος στα ερείπια προγενέστερου Μητροπολιτικού ναού. Και εδώ συναντούμε τα οικόσημα της οικογένειας των Καλλέργηδων πράγμα που σημαίνει ότι ο ναός ήταν μάλλον ιδιοκτησία τους. Οι τοιχογραφίες είναι του 13^{ου} και 14^{ου} αι. με εντυπωσιακή την Ένθρονση Παναγία Βρεφοκρατούσα, ενώ επίσης διατηρούνται τα ψηφιδωτά δάπεδα του 6^{ου} αι.

10. Κοίμηση της Θεοτόκου (Μέρωνας)

Ο ναός της Κοιμήσεως της Θεοτόκου χτίστηκε σε διαφορετικές περιόδους. Το αρχικό κτίσμα χρονολογείται στον 14^ο αι. και η επέκτασή του έγινε περί τον 16^ο αι. Τα τρία κλίτη είναι αφιερωμένα στον Άγιο Γεώργιο, στους Αποστόλους Πέτρο και Παύλο και στην Παναγία. Εκτός από τις ωραίες τοιχογραφίες στο κεντρικό και βόρειο κλίτος που ακολουθούν επιρροές από τεχνολογίες της Κωνσταντινούπολης, απεικονίζονται τα οικόσημα της οικογένειας των Καλλέργηδων. Ξεχωριστή και σπάνια είναι και η φορητή εικόνα της Παναγίας Οδηγήτριας.

11. Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος (Γερακάρη)

Λίγο έξω από το Γερακάρη, στη θέση «Φώτης», υπάρχει ο ναός του Αγίου Ιωάννη, ένας μονόχωρος κεραμοσκέπαστος ναός του 12^{ου} ή 13^{ου} αι. Στο μοναδικό κλίτος αργότερα προστέθηκε νάρθηκας με τρούλο. Οι τοιχογραφίες του ναού διατηρούνται σε καλή κατάσταση και χρονολογούνται στον 13^ο αιώνα.

12. Αγία Άννα (Νεψ Αμάρι)

Στην Αγία Άννα υπάρχουν οι παλαιότερες χρονολογημένες βυζαντινές τοιχογραφίες στην Κρήτη, του 1225, ενώ η ίδια η κτητορική επιγραφή του πανάρχαιου αυτού ναού αναγράφει τη χρονολογία 1196. Ο ναός είναι μονόχωρος, με καμάρες, με αξιόλογες τοιχογραφίες αγίων και Χριστολογικών σκηνών.

13. Άγιος Θεόδωρος (Νεψ Αμάρι)

Μικρός, μονόχωρος, κεραμοσκεπής ναός. Οι τοιχογραφίες δεν είναι σε πολύ καλή κατάσταση και όπως μας πληροφορούν οι επιγραφές, είναι του 1588 και του 1731. Το καμπαναριό του φέρει παράσταση της Παναγίας.

14. Κοίμηση της Θεοτόκου (Πλατάνια)

Μονόχωρος καμαροσκέπαστος ναός που βρίσκεται στο κέντρο του χωριού και χρονολογείται περίπου στον 14^ο αιώνα. Είναι χτισμένος πάνω στα ερείπια παλαιότερου ναού. Ο ναός είναι πλήρως τοιχογραφημένος και μάλιστα φαίνεται να έχει τοιχογραφηθεί από άλλο αγιογράφο το ανατολικό τμήμα και από άλλον το δυτικό. Οι τοιχογραφίες είναι του 13^{ου} και 14^{ου} αι. με πιο εντυπωσιακές την ένθρονση Παναγία στη δυτική πλευρά και την Ανάληψη στην ανατολική.

15. Άγιος Γεώργιος (Φουρφουράς)

Ο Άγιος Γεώργιος βρίσκεται στη θέση Μούρτζες ή Μουρτζά, νοτιανατολικά του χωριού. Είναι μονόχωρος καμαροσκέπαστος, χτισμένος στα ερείπια παλαιότερου ναού και χρονολογείται στον 15^ο αιώνα. Οι τοιχογραφίες διατηρούνται σε καλή κατάσταση και επίσης προέρχονται από το πρώτο μισό του 15^{ου} αιώνα.

16. Άγιος Γεώργιος Ξιφηφόρος (Αποδούλου)

Ναός του 13^{ου} αι. που σύμφωνα με εγχάρκτη επιγραφή αποτελούσε το Καθολικό Μονής. Ο αρχιτεκτονικός τύπος του είναι μονόχωρη βασιλική και φέρει πολλές τοιχογραφίες. Στη βόρεια πλευρά του ναού ξεχωρίζει η τοιχογραφία του Αγίου Γεωργίου που κρατάει το Ξίφος.

Αrchitecture, decoration and painting of churches and monasteries reflect the characteristics of every area and period. Thus, besides monasteries, there are also many temples in Amari with great mural decoration that is an expression of the evolution and the tendencies of Byzantine Cretan painting. They are very important, not only due to their large number in contrast to other areas, but mainly due to the architecture, the decoration and the cultural expression. The wealth and the high level of art, influenced by Byzantine period, were reflected impressively in many religious paintings and in the elaborate woodcut temples that show not only the history but also the great piety of the residents.

Many of those churches mainly include important wall paintings of Cretan School of Iconography, that was an important genre of religious iconography that was developed in the island, during the Venetian rule.

1. Asomaton (Gathering of the Angels) Monastery

The Monastery of Asomaton is located in the green valley of Amari and it is dedicated to the Gathering of the Angels. It was built in the 2nd Byzantine period in the style of a fortress. At the end of the 18th century it was the seat of the Bishop of Lambi. Initially the catholicon (main church) was a one-aisled, arch-roofed church; however, in the middle of the 20th century, it was transformed into a free cruciform with a cupola. The initial building was erected on the site of an older church dating from the 14th century, which, in turn, had been built on the site of a 10th century church destroyed by the 1303 earthquake. Monastery is made of carved stones and bricks and it's worth seeing the inside images of the Holy Trinity (1619) and Archangels, paintings by Abbot Manassiss. The remaining buildings of the Monastery date back to 17th century. During the Ottoman rule the monastery was destroyed several times. In the course of the 20th century it operated as a farm school that had as a result to alter the first shape of some buildings that are recently renovated.

2. Kaloeidena Monastery

Kaloeidena Monastery is now ruined and it's located in Ano Meros, in a green landscape with plane trees and fountains, with a great view to Fourfours. Monastery was possibly founded during 13th-14th century. During Ottoman Empire it kept on working but was destroyed after the Revolution of 1821. The restoration of the monastery took place some years ago, where there are still traces of its original iconography.

3. Early Byzantine Basilica at Vizari

A remarkable Early Byzantine basilica of the 3rd century AD was unearthed one kilometre east of the village of Vizari, in the district of Amari, on the site where a noteworthy town flourished during the Late Roman years. It is one of the best preserved basilicas in Crete. It has three aisles and a narthex to the west, while the side aisles end in arches. The sanctuary was separated from the middle aisle by a low partition with small columns. Many of the architectural members used to be parts of a pre-Christian temple.

The Basilica of Vizari was an important centre for worship during the first Christian centuries and was the Bishop's see of Syvritos. It is believed that it was dedicated to the Virgin Mary and to the Saints Vlassios and Theodore. It was destroyed in the early 9th century by the Saracens.

4. Agios Antonios (St. Anthony) (Patsos)

The church is built within a rock, in the lush green of the gorge of St. Anthony. It is accessible through a well-kept path and can be reached after a brief walk. This exceptional church contains numerous portable icons and a wealth of votive offerings of various types.

5. Theotokou (Mother Mary) Church (Patsos)

The church is dedicated to the Nativity of Mother Mary. Although it is in ruins, its walls are still standing. It was built in two phases. The first one dates back to the 11th or 12th century and its extensive reconstruction to the 14th century. The church has many murals dating from the 14th century, several of which have been transported to St. Katherine's Church in Herakleion; they are painted in an interesting style echoing of the Maceonian School.

6. Church of the Agia Triada (Holy Trinity) & Agios Ioannis Theologos (St. John the Divine) (Pantanassa)

A two-aisled church; according to its inscription, it was built in 1645 by Priest Manolis Vlastos. There are special Gothic-style doors and a domed tomb dating from 1594.

7. The Temple of Christ the Savior (Veni)

Veni dominates in the northern part of Amari valley, that is a natural hill fort where the ruined church of The Temple or Church of Christ the Savior is located.

8. The Basilica of Syvritos (Thronos)

The ruins of this early Christian basilica were discovered in 1983. It is a three-aisled church with a wooden roof and narthex, divided in three parts. The south aisle is from the 6th century and the east part from the 14th century. Mosaic floors are preserved in the church interior.

9. Koimisi tis Theotokou (Dormition of Mother Mary) Church (Thronos)

This is a one-aisle, tile-roofed church of the 14th century, built on the ruins of an older Metropolitan church. The coats of arms of the Kallergis' family are also found in this church, which means that it probably belonged to them. The murals dating from the 13th and 14th centuries include an impressive enthroned Madonna holding baby Jesus. The floor mosaics date to the 6th century and they are well preserved.

10. Koimisi tis Theotokou (Dormition of Mother Mary) Church (Meron)

The Dormition church is a three-aisled basilica built over three periods. The initial construct dates to the 14th century, and the extension dates back to the 16th century. The three aisles are dedicated to St. George, St. Paul & St. Peter and Mother Mary. Besides the beautiful murals in the central and north aisle, which are influenced by Constantinople styles, another point worth noticing is the coat of arms of the Kallergis family. There is a rare portable icon of Mother Mary Hodegetria kept at the church.

11. Agios Ioannis o Theologos (St. John the Divine) (Gerakari)

A little outside Gerakari, at 'Photis' location, there is a Church of St. John; it is one-aisled and tile-roofed and was built in the 12th or the 13th century. A narthex with a cupola was added to the only aisle. The murals are well-preserved and they date back to the 13th century.

12. Agia Anna (St. Anne) (Nefs Amari)

This church has the oldest dated Byzantine murals on Crete; they were made in 1225, and the donor's inscription of the church bears the year 1196. It is a one-aisled church with arches and notable murals of saints and Christological scenes.

13. Agios Theodorus (St. Theodore) (Nefs Amari)

This is a small, one-aisled, tile-roofed church, with murals dating to 1588 and 1731, not very well preserved. The bell tower has a representation of Mother Mary.

14. Koimisi tis Theotokou (Dormition of Mother Mary) Church (Platania)

A one-aisled, arch-roofed church, with a semi-cylindrical arch with its origins in the 14th century, built on the ruins of an older church; all its walls are fully covered in murals. The murals date to the 13th and 14th centuries and the most impressive one is the enthroned Mother Mary on the west side and the Assumption on the east.

15. Agios Georgios (St. George) (Fourfours)

St. George stands at the Mourtzes or Mourtza location, southeast of the village. It is a one-aisled, arch-roofed church, built on the ruins of an older church, and it dates from the 15th century. The murals are preserved in good condition and originated in the first half of the 15th century.

16. Agios Georgios Xiphophoros (St. George the Sword-bearer) (Apodoulou)

A 13th century church; According to its inscription, it was the catholicon (main church) of the monastery. It is a one-aisled basilica with numerous murals. In the north part of the church the depiction of St. George holding a sword stands out.